
E4 – också en lång arkeologisk historia

BENT SYSE

Arkeologi E4 är en lång historia ur många aspekter. De arkeologiska undersökningarna har pågått under utdragen tid med totalt fyra fältsäsonger. Redan år 2000 började slutundersökningarna och fortsatte med oförsvagad styrka under åren 2002–2004. Under denna period har ett drygt 40-tal större arkeologiska undersökningar utförts. Utöver dessa har minst lika många mindre undersökningar skett. Tillsammans blir det runt 100 arkeologiska undersökningar innan den nya E4:an är färdig att tas i bruk.

Dessa slutundersökningar hade föregåtts av arkeologiska utredningar mellan åren 1994–95 som senare fortsatte i förundersökningar mellan åren 1995–97. Men redan 1990 gjordes en förstudie kring de olika vägdragningsalternativ som kunde tänkas bli aktuella och hur dessa påverkade kulturmiljön.

En annan aspekt avser längden på vägprojektet. Längs med åtta mil motor-

väg har olika topografiska miljöer bidragit till att arkeologin fått möjlighet att undersöka en mångfald av kulturhistoriska objekt inom Uppland. I norra Uppland dominerar arkeologiska undersökningar av stenålderslokaler, medan järnåldern mest finns inom de flacka och låglänta partierna närmast Uppsala.

En tredje aspekt är den långa historia som nu i samband med E4:an har kommit fram i ljuset. Denna spänner tidsmässigt över hela den uppländska kulturhistoriska tidsepoken, från människans etablering drygt 5000 år före Kristus fram till industrialismen tar sin början. Dessa 7000 år har resulterat i en arkeologisk mångfald, där människans levnadsplatser i form av hus på boplatser till hennes sista plats i livet, gravfältet, har undersökts. Vi har också fått ta del av personernas materiella kultur, där fynd visat hur hon levt och arbetat med jordbruk, hantverk, jakt och andra sysslor.

Stenålder	Mesolitikum	Tidigmesolitikum	8300–6800 f.Kr.
		Mellanmesolitikum	6800–5500 f.Kr.
		Senmesolitikum	5500–3900 f.Kr.
	Neolitikum	Tidigneolitikum	3900–3300 f.Kr.
		Mellanneolitikum	3300–2300 f.Kr.
		Senneolitikum	2300–1700 f.Kr.
Bronsålder	Äldre bronsålder	Period I	1700–1500 f.Kr.
		Period II	1500–1300 f.Kr.
		Period III	1300–1100 f.Kr.
	Yngre bronsålder	Period IV	1100–900 f.Kr.
		Period V	900–700 f.Kr.
		Period VI	700–500 f.Kr.
Järnålder	Äldre järnålder	Förromersk järnålder	500 f.Kr–0
		Äldre romersk järnålder	0–200 e.Kr.
		Yngre romersk järnålder	200–400 e.Kr.
	Yngre järnålder	Folkvandringstid	400–550 e.Kr.
		Vendeltid	550–800 e.Kr.
		Vikingatid	800–1050 e.Kr.
Historisk tid	Medeltid		1050–1527 e.Kr.
	Nyare tid		1527 e.Kr –

Tabell över de olika periodernas indelning och namn, som de presenteras i kommande artiklar.

Många tidsåldrar, många platser

Som nämnts ovan har projektet haft möjlighet att undersöka en rad olika tidsåldrar. De 43 större undersökningarna tillsammans med minst lika många i mindre skala har gett en inblick i landskapets hela förhistoriska utveckling, från det att landet höjde sig över havet fram till historiskt tid.

Stenålderns äldsta period i Uppland, mesolitikum, finns representerad på tre lokaler i de norra delarna, Postboda, Stormossen och Skallmyren. Den yngre stenåldern, neolitikum, har undersökts

på Kyrsta, Brännpussen, Onslunda, Sommaränge skog, Bålmyren, Snåret, Glädjen, Djurstugan, Forsa söder, Postboda och Högmossen.

Bronsålderns 1500 år långa tidsperiod har framkommit vid platser såsom Kumla, Stångby, Skärna, Kyrsta, Forsa, Älby, Vallby, Svanby, Ytterbacken, Bredåker, Björkgården, Onslunda, Sommaränge skog, Snåret och Glädjen.

Järnåldern med samma tidslängd finns representerad på de flesta undersökningsplatser, bortsett från de rena stenålderslokalerna. Här återfinns platser såsom

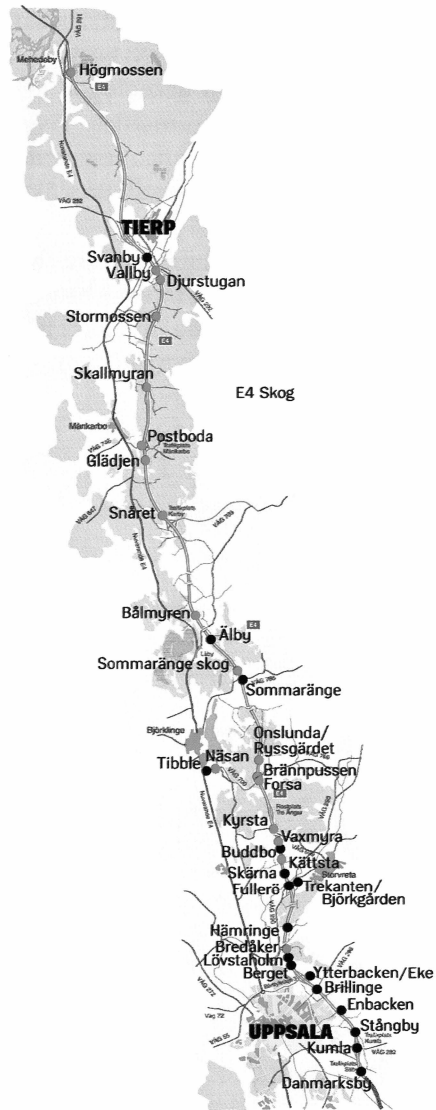
Danmarksby, Kumla, Stångby, Brillinge, Berget, Fullerö, Skärna, Kättsta, Vaxmyra, Forsa, Sommaränge, Älby, Vallby, Eke, Ytterbacken, Lövstaholm, Bredåker, Hämringe, Björkgården, Buddbo, Onslunda, Sommaränge skog, Snåret, E4 skog, Enbacken, Tibble och Näsan.

Även medeltid och historisk tid har kommit fram och undersökts, bl.a. vid Kättsta, Sommaränge skog, Näsan och vid E4 skog.

Arkeologisk mångfald

Nu när årsboken Uppland har avsatt ett temanummer för arkeologin från E4-undersökningarna finns både svårigheter och glädjeämnen. Det svåra är att försöka förmedla all den information som framkommit i undersökningarna samtidigt som det är en stor glädje att kunna nå ut med en del av detta enorma material som arkeologerna samlat in.

Därför har årsboken gett de deltagande arkeologerna möjlighet att berätta den historia som legat dem varmast om hjärtat, utan att ställa krav på att alla tidsåldrar och händelser skall finnas med. De följande artiklarna beskriver när det gäller kronologin allt från stenålder till nutid. Livet och döden skildras i artiklar om boplatserna och de olika gravfält som undersökts. Arkeologens metodarbete både i fält och dessförinnan är något som kommer fram i artiklar om laserskanning



Karta över E4: ans nya dragning med de olika undersökningsplatserna markerade. De som nämns i artiklarna är markerade med en röd cirkel.

och studiet av äldre kartmaterial. Arkeologens relation till allmänheten beskrivs i de frågor som ställs till arkeologen och den information som förmedlas. Även landskapets olika delar finns representerade, från Högmossen i norr till Bredåker i söder.

Var så goda, kära årsboksläsare, här följer en del av den varierande förhistoria som framkommit vid de arkeologiska undersökningarna för den nya E4:an.

Bent Syse är bitr. museichef vid Upplandsmuseet och har varit engagerad i arkeologin kring ny E4 sedan starten 1990, samt ansvarat för Upplandsmuseets del vid slutundersökningarna.